

Sammanfattning

I denna systematiska översikt sammanställs forskning om hur lärares arbete med läxor kan främja likvärdiga förutsättningar för elevers lärande. Översikten utgår från följande frågeställning:

Vad kännetecknar lärares arbete med läxor som kan bidra till likvärdiga förutsättningar för elevers lärande?

Översiktens resultat

Resultaten från de studier som ingår i översikten sammanställdes med fokus på hur lärare i arbetet med läxor kan främja likvärdiga förutsättningar för lärande. I översikten lyfter vi fram några viktiga aspekter av hur lärare kan arbeta för likvärdiga förutsättningar inför, under och efter elevers läxarbete.

- Inför läxan
 - överväga syfte och val av läxa
 - utforma läxan som fördjupning eller förberedelse
 - fundera över om läxan engagerar
 - tänka på hur läxan anpassas utifrån elevers behov.
- Under läxan
 - samarbete mellan hemmet och skolan
 - informera vårdnadshavare om läxstruktur
 - vara medveten om elevers olika resurser i hemmet
 - använda vårdnadshavare som resurs.
- Efter genomförd läxa
 - använda läxan formativt för att utveckla undervisningen
 - tidseffektivisera uppföljningen av läxan
 - dra nytta av att elever lär av varandra
 - vara medveten om antaganden och förväntningar.

Sammantaget visar resultaten från studierna som ingår i översikten att lärare kan bidra till likvärdiga förutsättningar för elevers lärande genom att planera utformningen av läxan, ta hänsyn till elevers situation i hemmet samt genom att följa upp läxarbetet i undervisningen.

Inför läxan

Resultaten visar att syfte, förberedelser och typ av läxa är viktiga aspekter att ha i åtanke för att kunna skapa likvärdiga förutsättningar för elevers lärande. I lärares arbete inför läxan ingår att beskriva för eleverna hur deras arbete med läxan kommer att gå till samt att tydliggöra om eleven ska göra läxan enskilt eller tillsammans med någon.

I översikten framkommer att vissa typer av läxor fungerar väl oavsett vilka resurser eleverna har i hemmet. Ett sådant exempel är samarbetsläxor, där eleven exempelvis intervjuar någon i hemmet. Det framkommer också att läxor som engagerar kan främja elevers likvärdiga förutsättningar att lära. Exempel på engagerande läxor är flexibla spel som går att spela vid olika tillfällen och platser, tillsammans med exempelvis vårdnadshavare. Fördjupande läxor har visat sig kunna engagera eleverna och utveckla deras kunskaper, oavsett resurser i hemmet. I en fördjupningsläxa som relateras till lektionsinnehållet får eleverna möjlighet att beskriva, analysera, diskutera, undersöka eller göra jämförelser och läxan är därmed av problemlösande karaktär.

I översikten tas också betydelsen av att vara lyhörd när anpassningar av läxor görs utifrån elevers olika förutsättningar upp. I resultaten diskuteras anpassningar som uppskattades av eleverna, vilket framför allt var läxor som kunde göras i skolan där eleverna kunde få hjälp av lärare. De anpassningar som uppskattades av de flesta elever var sådana som inte pekar ut någon elev, utan sådana om alla gynnas av. Det går inte alltid att överföra resultat från ett skolsammanhang till ett annat; individanpassade läxor och extra stöd kan exempelvis upplevas orättvisa och stigmatiserande i ett sammanhang, men inte i ett annat.

Arbetet under läxan

Resultaten visar att det krävs ett gott samarbete mellan elev, lärare och vårdnadshavare för att alla elever ska kunna göra läxan. Vårdnadshavare kan behöva informeras om att eleven behöver en tydlig struktur för läxarbete. Studierna visar att lärare med fördel kan informera vårdnadshavare om vikten av att eleverna får hjälp att avsätta tid för läxarbetet, att de har en lugn plats att göra läxan på samt att de kan behöva få hjälp med att sätta i gång arbetet med läxan. Vårdnadshavare ska inte verka som kontrollanter under läxarbetet, utan vid behov snarare vara en intresserad och nyfiken diskussionspartner. Läxor kan inverka negativt på förutsättningarna för likvärdighet i undervisningen om lärare inte har beaktat elevers olika resurser i hemmet när läxan utformas.

Flera av översiktens studier diskuterar läxor i form av omvänt klassrum. I omvänt klassrum förbereder eleverna sig inför lektionen genom att ta del av videomaterial, vilket kräver resurser i form av tillgång till god internetuppkoppling och dator. Resultaten visar att denna typ av läxa kan gynna elever som har hög frånvaro på grund av exempelvis sjukdom. I studierna av omvänt klassrum diskuteras å ena sidan möjligheten att kunna förbereda sig i sin egen takt genom att se en video flera gånger, å andra sidan att elevers olika resurser i hemmet inverkar negativt på elevers likvärdiga förutsättningar att lära vid denna typ av läxa.

Resultaten visar också att läxor som kräver att vårdnadshavare har specifik kunskap inom ett ämne kan göra det svårare för vissa elever att utföra läxan, och utveckla sina kunskaper. Översikten ger exempel på flera typer av läxor där personer i hemmet i stället blir en resurs i arbetet med läxan. Denna typ av läxor fungerar oavsett vårdnadshavares modersmål, erfarenheter och kunskaper inom olika ämnen. Elever kan efter samtal med personer i hemmet, på det språk som talas där, dela med sig av sina respektive erfarenheter. Eleverna kan på så sätt lära av varandra när läxan följs upp i klassrummet.

Uppföljning efter genomförd läxa

Uppföljningen av läxan är en viktig del av lärares arbete och översikten visar hur lärare kan dra nytta av läxan i planering inför nästa lektion. Genom att stämma av vilken nivå eleverna är på och ta upp de missförstånd som framkommit under arbetet med läxan, gynnas såväl elever som lärares lektionsplanering. I översikten beskrivs detta som ett sätt att använda läxan formativt för att utveckla undervisningen. Lärare kan exempelvis diskutera missuppfattningar i helklass, vilket gör att klargöranden kommer alla elever till del utan att någon känner sig utpekad. Genom att utvärdera läxan kan lärare få syn på eventuella oklarheter och brister i undervisningen. Dessa brister kan sedan åtgärdas vid nästa tillfälle.

Att ge elever möjlighet att reflektera över läxan och varandras lärdomar kan öka elevernas förutsättningar att lära från såväl egna som andra elevers erfarenheter. Resultaten visar att lärare på så sätt kan göra läxuppföljningen effektivare. När lärare visar exempel från läxor i helklass, i stället för att gå igenom alla elevers läxor individuellt, utnyttjas lektionstiden på ett effektivt sätt. Studier av omvänt klassrum visar att interaktiviteten vid lektionen kan öka när eleverna har haft möjlighet att titta på en video i förväg.

Resultaten visar också att lärare behöver vara uppmärksamma på sina egna antaganden om och förväntningar på eleverna, för att inte dra felaktiga generella slutsatser om elevers attityder, motivation eller kunskapsresultat.

Urval av forskning

Studierna som ingår i översikten har valts ut efter omfattande litteratursökningar i internationella vetenskapliga referensdatabaser och ska ha studerat lärares arbete med läxor för elever i åldrarna 5–15 år samt kunna relatera till elevers likvärdiga förutsättningar att lära. Sökningarna gav 7 333 unika träffar och efter en granskningsprocess återstod 15 studier som bedömdes kunna bidra till att besvara översiktens frågeställning. Studierna som ingår har genomförts i USA, Sverige, Portugal, Grekland, Australien, Tyskland och Turkiet.

